та його зберігання. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-2023-п#Text .

11. Експертна спеціальність 9.5 «Молекулярно-генетичні дослідження» – Експертна служба МВС. *Just a moment.* URL: https://dndekc.mvs.gov.ua/експертна-спеціальність-9-5-молекуляр/ .

Бачук Олена Сергіївна,
начальник Головного експертно-криміналістичного центру Державної прикордонної служби України

Ананьїн Олег Валерійович,
заступник начальника відділу науково-методичного та організаційно-управлінського забезпечення (судовий експерт) Головного експертно-криміналістичного центру Державної прикордонної служби України, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

СУДОВО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ДОКУМЕНТІВ ЯКІ ЗГІДНО ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ПЕРЕТИНАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану спостерігається посилення загроз транскордонного характеру, пов’язаних із збільшенням міграційних потоків населення та рівня організованої злочинності. Разом з цим підроблені документи стають багатоцільовим кримінальним інструментом, оскільки завжди існує можливість їхнього неодноразового використання для реалізації різних злочинних дій, не виключаючи тероризм, диверсій, співпрацю із розвідувальними службами агресора тощо.

З початком повномасштабного вторгнення, майже у двічі збільшилась кількість спроб незаконного перетинання державного кордону України із використанням підроблених документів. Це зумовлено тим, що відповідно до пунктів 2 та 2^1 Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану, для перетинання

державного кордону громадяни, крім паспортних документів, також повинні мати підтверджуючі документи [1].

Перелік підтверджуючих документів визначений законодавством, та є достатньо значним, враховуючи різні категорії громадян (особи з інвалідністю; особи, які здійснюють постійний догляд за особами з інвалідністю; батьки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину з інвалідністю; громадяни України чоловічої статі віком від 18 до 60 років; дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; осіб із складових Сил оборони та Сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, на лікування за кордон; водіїв, що здійснюють перевезення медичних вантажів, вантажів гуманітарної допомоги автомобільними транспортними засобами для потреб Сил оборони; спортсменів, тренерів; неповнолітні діти; чоловіки які є батьком трьох чи більше дітей тощо).

Тому, правопорушники продовжують активно шукати можливості придбати підроблений документ щоб здійснити по ньому спробу незаконного перетину державного кордону.

Аналізуючи проведенні Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України (далі – Головний центр) експертизи та експертні дослідження за 2022–2024 роки, ми фіксуємо значне збільшення фактів використання підроблених документів, які посвідчують особу чи її спеціальний статус та надають право на перетинання державного кордону України.

Наразі, в рамках кримінальних проваджень, до Головного центру на дослідження надходять переважно: тимчасові посвідчення військовозобов'язаного; довідки військово-лікарських комісій; пенсійні посвідчення; свідоцтва про народження дітей; посвідчення батька багатодітної сім'ї; бланки спеціальних нотаріальних документів; документів про відрядження (накази, посвідчення); відмітки Державної міграційної служби України «Оформлено виїзд на постійне проживання» та дипломатичних установ України «Прийнятий на консульський облік».

Статистика Головного центру свідчить про те, що основна кількість судових експертиз та експертних досліджень призначались в рамках кримінальних проваджень за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених: ст. 358 КК України (підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів); ст. 332 КК України (незаконне переправлення осіб через державний кордон України); ст. 332-2 КК України (незаконне перетинання державного кордону

України). В рамках адміністративних проваджень – за ознаками адміністративних правопорушень передбачених ст. 204-1 КУпАП України (незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України).

Варто зазначити, що судова експертиза під час дії воєнного стану може зазнавати певних змін та адаптації, враховуючи специфічні умови, в яких працює система правоохоронних органів. Тут доцільно виділити декілька аспектів.

1. Організація роботи судових експертів. Під час дії воєнного стану деякі установи можуть бути переміщенні або перепрофільовані. Судові експерти можуть працювати в умовах підвищеного ризику, тому необхідно враховувати безпеку персоналу та збереження цілісності речових доказів та спеціальної криміналістичної техніки. Так, виходячи із таких міркувань, в Головному центрі проведено реорганізацію регіонального підрозділу в м. Харків та збільшено чисельність регіональних підрозділів на заході України.

2. Пріоритетність справ. У зв'язку із воєнним станом, певні види експертиз можуть мати пріоритет, зокрема, пов'язані із військовими злочинами, тероризмом або іншими злочинами, які безпосередньо впливають на національну безпеку.

3. Нормативно-правове забезпечення. Можуть бути введені додаткові нормативно-правові акти, або зміни до існуючих, які регулюють порядок проведення судової експертизи під час воєнного стану. Зокрема, дотримання строків виконання експертиз та складення висновків. З урахуванням об'єктивних обставин як оголошення сигналу «повітряна тривога», відключення електроенергії, неможливість замовником експертизи своєчасно зібрати/надати порівняльні матеріали, тощо.

4. Взаємодія та інформаційний обмін. Забезпечення ефективної взаємодії та інформаційного обміну між експертними установами та правоохоронними органами під час воєнного стану є ключовим чинником для збереження цілісності та надійності судово-експертної діяльності. Отримання відомостей від вповноважених органів видачі додаткових підтверджуючих документів, перелік яких визначено постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, зразків бланків та контрольних зразків відтисків печаток та штампів, якими затверджуються зазначені документи, а також зразків, що необхідні для формування криміналістичних обліків експертних установ.

Отже, в умовах воєнного стану судово-експертна діяльність потребує комплексного підходу, що включає організаційні, технічні, правові та безпекові заходи. Організація безперервної та ефективної

роботи під час здійснення судово-технічної експертизи стає тим викликом, який вимагає адаптації існуючих методів, впровадження нових технологій та практик.

Тісна співпраця між державними та іноземними експертними установами, міжнародними організаціями, а також підготовка персоналу є ключовими компонентами роботи в умовах воєнного стану.

Головний центр працює над вдосконаленням своїх можливостей, інвестуючи в сучасне обладнання та програмне забезпечення, систематичне підвищення кваліфікації судових експертів, впровадження та використання кращих практик країн Європейського Союзу та партнерів, доопрацювання нормативно-правових актів, здійснення інформаційного обміну на державному та міжнародному рівнях. Такі підходи сприятимуть підвищенню довіри до нашої роботи та результатів експертиз.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України : постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57. Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text (дата звернення: 01.07.2024).

Бордакова Ірина Іванівна,
головний судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Сумського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ПРИЗНАЧЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В НАПРЯМКУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ

Внаслідок збройної агресії російської федерації, що триває з 24 лютого 2022 року почали в масовому порядку призначатися судові товарознавчі експертизи щодо визначення ринкової вартості майна та завданих збитків, в наслідок пошкодженого або знищеного майна.

Кожного дня з'являються нові повідомлення про воєнні злочини окупантів, на сам перед дуже складна ситуація на прикордонні, люди масово вимушені покидати свої домівки, котрі з них зовсім зруйновані